

Opinia Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego w sprawie opracowanego w Biurze Prokuratora Krajowego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks Postępowania Karnego

1. Projekt zmian przepisów kpk dotyczy umożliwienia uczestnikom postępowania karnego oraz organom przesyłania pism w postaci dokumentów elektronicznych za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Kwestia wnoszenia pism procesowych drogą elektroniczną w procesie karnym oraz w procesie w sprawach o wykroczenia nie jest uregulowana w obowiązujących kodeksach dotyczących tych postępowań.

W tym stanie rzeczy proponowane zmiany w przepisach kpk, które na mocy art. 38 § 1 kpw dotyczyć będą również postępowania w sprawach o wykroczenie -należy uznać za zasadne.

Ustawa z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. Nr 130, poz 1450 z późn. zm.) stanowi, że dane w postaci elektronicznej opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu są równoważne pod względem skutków prawnych dokumentów opatrzonych przepisami własnoręcznymi, chyba, że odrębne przepisy stanowią inaczej (art. 5 ust. 2 w.w. ustawy). Przepis ten wprowadza wprawdzie zasadę ogólną, jednak poszczególne procedury regulują tę zasadę odrębnie w przepisach ich dotyczących.

W postępowaniu cywilnym kwestię tę reguluje przepis art. 125 § 2 kpc oraz art. 126 § 5 kpc a w postępowaniu administracyjnym przepis art. 63 § 1 § 3a kpa.

W kodeksie postępowania karnego powinny więc również znaleźć się odpowiednie uregulowania .

Uzasadnienie proponowanych zmian jest wyczerpujące. Sformułowane w opinii zastrzeżenia nie podważają zasadniczej idei kierunku zmian.

2. Proponowane zmiany dotyczą czynności związanych z wnoszeniem pism procesowych w postaci dokumentu elektronicznego tj. formy składania wniosków i oświadczeń przez strony (art. 116 kpk), wymogów formalnych pisma procesowego wnoszonego do organu procesowego (art. 119 kpk), oraz wskazania kiedy zachowany jest termin nadania pisma do organu procesowego (art. 124 kpk).

Proponuje się także zmianę w zakresie doręczania przez organ procesowy pism adresatowi za pomocą środków komunikacji elektronicznej (art. 132 kpk).

3.1. Nie budzą zastrzeżeń propozycje zmian dotyczących formy składania wniosków (art. 116 § 2 proj. zm.) oraz wymogów formalnych pisma procesowego w postaci dokumentu elektronicznego (art. 193 § 3 i § 4 proj. zmian).

3.2. Ustanowienie w art. 116 § 2 proj. zmian kpk możliwości wniesienia pisma procesowego w postaci dokumentu elektronicznego zrównanego pod względem skutków prawnych z tradycyjną formą składania przez strony wniosków i innych oświadczeń na piśmie albo ustnie do protokołu (art. 116 kpk)- jest zasadne.

3. 3. Wprowadzenie możliwości wniesienia pisma procesowego w postaci dokumentu elektronicznego wymaga określenia warunków formalnych właściwych dla takiej formy pisma. Pismo to poza ogólnymi warunkami wskazanymi w art. 119 § 1 i 2 kpk pkt 1-3 kpk powinno także spełniać inne warunki (art. 119 § 3 i § 4 proj. zmian).

Argumenty odnośnie uwierzytelniania pism skierowanych do organów w postaci dokumentów elektronicznych przez opatrzenie bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu, co zgodnie z ustawą z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. Nr 130, poz. 1450 z późn. zm.) uznaje się za równoważne pod względem skutków prawnych dokumentom opatrywanym podpisami własnoręcznymi (art. 5 ust. 2 w/w. ustawy) – są przekonujące.

Uregulowanie, iż organ jest zobowiązany potwierdzić wniesienie pisma procesowego przez stronę w postaci dokumentu elektronicznego – jest słuszne uwzględniając prawa stron w procesie karnym.

4. 1. Sformułowane w opinii zastrzeżenia dotyczą przepisu art. 124 proj. zmian kpk oraz art. 132 § 3 pkt 2) kpk.

4. 2. Proponowana kolejność określenia kiedy zachowany jest termin nadania pisma procesowego w przepisie art. 124 proj. zmian kpk jest nieprawidłowa. Jest ona niezgodna z słusznie deklarowaną w uzasadnieniu projektu zasadą dobrowolności korzystania z formy składania i doręczania pism w postaci dokumentu elektronicznego w procesie karnym.

W obecnym stanie rzeczy podstawową formą pozostanie przewidziana aktualnie w przepisie art. 116 § 1 kpk forma składania pism w procesie karnym. Dlatego też konieczne jest wymienienie w pierwszej kolejności zasad zachowania terminu nadania pisma w formie tradycyjnej, tak jak przewiduje to obowiązujący przepis art. 124 kpk, a dopiero następnie dodanie zasad związanych z dokumentem elektronicznym.

Przepis więc art. 124 kpk powinien otrzymać brzmienie: „ Termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego, w polskim urzędzie

konsularnym lub złożone przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności w administracji odpowiedniego zakładu, a przez członka załogi polskiego statku morskiego kapitanowi statku, a także jeżeli zostało wprowadzone do systemu teleinformatycznego organu w postaci dokumentu elektronicznego w rozumieniu przepisów ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne za poświadczeniem odbioru.

4. 3. Przepis art. 132 kpk reguluje doręczanie pism procesowych przez organ procesowy adresatowi.

Propozycje zmian dotyczą doręczania pism za pomocą środków komunikacji elektronicznej w procesie karnym. Jest to kwestia niezwykle ważna ze względu na gwarancję zachowania prawa stron m.inn do informacji w procesie karnym.

Istotne w tej materii jest ustalenie warunków kiedy organ procesowy może doręczyć stronie pismo za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Zasadna jest propozycja zawarta w przepisie § 3 pkt 1) art. 132 proj. zmian kpk, iż wyrażona wola adresata przez wystąpienie do organu procesowego o taką formę doręczeń pism albo też wyrażona wyraźnie zgoda na doręczenie pism za pomocą środków komunikacji elektronicznej jest wystarczającą podstawą, aby adresatowi doręczyć w tej formie pisma w procesie karnym.

Natomiast organ procesowy przy doręczeniu pism w postaci dokumentu elektronicznego nie może opierać się jedynie na domniemaniu, iż adresat zgadza się, aby mu w tej formie dostarczać pisma (art. 123 § 3 pkt 2) proj. zmian kpk).

Doręczenie do organu pisma w postaci dokumentu elektronicznego przez adresata i brak przy tym wyrażenia sprzeciwu, aby

organ jemu dostarczał tą samą drogą pisma – stwarza jedynie domniemanie, iż adresat w dalszym toku procesu zgadza się na odejście od tradycyjnej formy doręczeń.

Adresat bowiem doręczając pismo w postaci dokumentu elektronicznego może uczynić to sporadycznie. Wprowadzenie domniemania, iż wobec braku czynnego zachowania się odnośnie dalszego sposobu doręczania mu pism („nie sprzeciwia się”) jest wyrażeniem woli na taką formę doręczenia – jest zbyt daleko idące.

Doręczenia adresatom pism za pomocą środków elektronicznych powinno być na wyraźne „życzenie” adresata.

Szczególnie, że proponuje się jednocześnie, iż przy braku potwierdzenia odbioru pisma przez adresata, upływ 14 dni od daty umieszczenia pisma w systemie teleinformatycznym i przekazaniu adresatowi informacji powoduje, że pismo w postaci dokumentu elektronicznego uważa się za doręczone (art. 132 § 6 proj. zmian kpk). Uregulowanie to różni się od rozwiązania nakazującego powtórne zawiadomienie o doręczeniu pisma w sposób tradycyjny w wypadku niemożności doręczenia w sposób określony w art. 132 § 2 kpk (art. 133 § 2 kpk), a także od rozwiązania zawartego w kpa, przewidującego ponownie doręczenie w sposób tradycyjny po nieskutecznym doręczeniu pisma za pomocą środków komunikacji tradycyjnej (art. 46 § 3 kpa).

Skoro więc według proponowanych zmian w procesie karnym upływ czasu powoduje, że pismo w postaci elektronicznej uznaje się za doręczone, konieczne jest aby wola adresata dotycząca takiej formy doręczeń była wyrażona wyraźnie a nie przez domniemanie. Przepis więc art. 132 § 3 pkt 2 proj. zmian kpk należy wyeliminować.

Opracowała: prof. dr hab. Zofia Świda

